OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Asiantuntijakuuleminen:
Lausunto

2.3.2026

VN/409/2026
VN/409/2026-OKM-13

Tarkastusvaliokunnan kuuleminen 4.3.2026: OKM peruskoulun tulevaisuustyö, Asiantuntijapyyntö O 20/2024 vp

Asia: O 20/2024 vp Perusopetuksen oppimistulokset, mahdollisuuksien tasa-arvo ja rahoitus

Teema: Valiokunta pyytää peruskoulun tulevaisuustyö -hankkeen sihteeristön edustajia esittelemään Peruskoulu 2045: Elämää varten raportin tuloksia.

Peruskoulun tulevaisuustyön tulevaisuusvisiossa on nostettu esiin tarve parantaa oppimistuloksia sekä perustaidoissa että laaja-alaisemmissa taidoissa kuten luova ongelmanratkaisu, eettiset taidot sekä oppimaan oppimisen taidot. Samalla vision taustalla on tunnistettu tarve tukea vahvemmin yhdenvertaisuutta oppimisessa, jotta pitkään jatkunut trendi esimerkiksi sosioekonomisen taustan ja maahanmuuttotaustan voimistuvasta yhteydestä oppimistuloksiin saataisiin katkaistua. Tulevaisuudessa mahdollisuuksien tasa-arvon tukitarpeiden ennakoidaan mahdollisesti voimistuvan, mikäli yhteiskunnalliset erot kasvavat.

Vision tiivistelmässä tavoite kiteytetään muun muassa seuraavasti: ”Koulu varmistaa oppilaiden perustaitojen, oppimisen ja inhimillisen kasvun yhdenvertaisuuden moninaistuvassa yhteiskunnassa, vaikka lähtökohtien erot kasvaisivat. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään pitämällä odotukset jokaiselle oppilaalle korkealla ja tarjoamalla suunnitellusti riittävä tuki tavoitteiden saavuttamiseen. Korkea osaaminen vahvistaa suomalaisen yhteiskunnan osaamistasoa, kun oppilaat jatkavat koulutuksen ketjussa seuraaville koulutusasteille.”

Vision laajemmassa keskusteluraportissa mahdollisuuksien tasa-arvoa kuvataan laajemmin useissa luvuissa, mm. luvussa 10 ”Koulu vahvistaa sosiaalista kestävyyttä: Korkeat odotukset ja riittävä tuki oppimiseen ja kasvuun”. Sivulla 75 tavoitetta avataan vision yleisellä tavoitetasolla muun muassa seuraavalla tavalla:

”Tulevaisuuden peruskoulu rakentaa sosiaalisesti kestävää yhteiskuntaa, joka perustuu yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin ja jokaiselle lapselle mielekkääseen ja turvalliseen kasvuyhteisöön. Vision peruskoulun tavoite on murtaa oppilaiden taustaan tai muihin tekijöihin liittyvät negatiiviset tilastolliset ennusteet ja varmistaa jokaisen lapsen ja nuoren oppiminen ja osallisuuteen kasvaminen. Tärkein periaate tämän osalta on, että koulu pitää odotukset jokaisen oppilaan kohdalla korkealla, ja tarjoaa riittävän tuen, jotta oppilas yltää odotuksiin. Tavoite on tulevaisuuden peruskoulussa tärkeä paitsi oppilaiden yhdenvertaisuuden, myös yleisen koulutustason ja osaamistason kannalta. Kunnianhimoisten osaamistavoitteiden, jatko-opintokelpoisuuden ja oppimaan oppimisen taitojen saavuttaminen peruskoulussa on tärkeää, jotta tavoitteet korkeasti koulutetusta yhteiskunnasta saavutetaan.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

Koulutusjärjestelmän tasolla pyritään myös tehokkaasti ehkäisemään koulujen välisten erojen kasvua.

Koulu nojaa sosiaalisen kestävyyden tavoitteessaan tutkimustiedon varaan rakentuvaan ymmärrykseen yksilöllisten ja taustaan liittyvien haasteiden merkityksestä oppimisen lähtökohdille, sekä tuen suuntaamiseen näiden tarpeiden kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalisen kestävyyden keskeisin tekijä on jokaisen lapsen kokonaisvaltainen kohtaaminen koulussa. Koulussa osataan kohdata eri sosioekonomisista, kielellisistä ja kulttuurisista taustoista tulevat lapset ja nuoret sekä yksilöinä että osana kouluyhteisöä. Samalla koulun henkilökunnalla on osaamista ja herkkyyttä oppilaiden sosiaalisen taustan tai muiden tekijöiden tuottamien erityisten tarpeiden huomioimiseen, ja tarvittavan tuen antamiseen siten, että lasten yhdenvertaiset oppimisen ja osallistumisen mahdollisuudet toteutuvat kaikkien kohdalla. Koulu kohtaa näin jokaisen oppijan omana persoonanaan, ja samalla ymmärtää tutkimusperusteisesti lapsen yksilöllisiin ominaisuuksiin ja kasvuympäristöön liittyvät herkkyydet, jotka voivat tuottaa tunnistamista kaipaavia oppimisen esteitä.

Yhteiskunnallinen moninaistuminen ja eriytyminen tulevat luultavasti tulevaisuudessa entistä vahvemmin haastamaan sosiaalista kestävyyttä ja lisäämään tulevaisuuden koulun roolia jokaisen oppilaan mahdollisuuksien tasaamisessa. Oppilaiden sosioekonomisen taustan ja maahanmuuttotaustan yhteys osaamiseroihin on nykyisin Suomessa suuri kansainvälisesti tarkastellen, ja erityisesti maahanmuuttotaustaisten oppijoiden osaamisero kantaväestöön on myös OECD-maiden välisessä vertailussa merkittävä. Tulevaisuuden ajurien ennakoidaan lisäävän painetta yhteiskunnan moninaistumiseen ja erojen kasvuun, ja esimerkiksi tekoäly voi entisestään syventää osaamisen eroja tuottamalla kertautuvia vaikutuksia. Yksilöllisten haasteiden, sosiaalisten erojen ja digitaalisten kuilujen kasvun lisäksi myös paine alueellisten erojen kasvuun sekä kaupunkien sisällä että maan eri osien välillä tuottaa lisääntyvää eroa oppijoiden lähtökohtiin osaamisen ja hyvinvoinnin tavoittelussa.”

Visiossa on tunnistettu myös, että oppilaiden laajempaan mahdollisuuksien tasa-arvoon eivät vaikuta ainoastaan perustaidot, vaan myös laaja-alaisemmat taidot, kuten kriittisen ajattelun taidot, sosioemotionaaliset taidot ja monipuoliset teknologiataidot sekä hyvinvointi. Visiossa onkin pyritty lähestymään mahdollisuuksien tasa-arvoa siten, että koulu tukee oppilaan oppimista ja kasvua tavalla, joka kehittää myös nopeasti kehittyvän teknologian, muuttuvan työn ja talouden sekä vaikeasti ennakoitavan toimintaympäristön leimaamassa maailmassa tarvittavia taitoja kaikkien oppilaiden osalta. Visiossa on myös vahva painotus oppilaiden hyvinvointiin ja merkityksellisyyden kokemusten sekä tulevaisuuden toivon tukemiseen.

Painotus näihin tekijöihin on myös yhteydessä oppimisen mahdollisuuksien tasa-arvoon ja perustuu havaintoon siitä, että useiden tutkimusten (mm. Kouluterveyskysely, PISA-tutkimukset) mukaan nämä tekijät ovat tärkeitä oppimisen taustatekijöitä, joilla on yhteys sekä oppilaiden motivaatioon että oppimistuloksiin. Hyvinvoinnin vajeet ovat myös yksi merkittävimpiä syitä nuorten koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymiseen, joten psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen on merkittävä tekijä myös pidemmän aikavälin osaamisen ja työelämätulemien näkökulmasta.

Liitteenä Peruskoulun tulevaisuustyön vision tiivistelmä sekä Power Point -koonti hankkeen tavoitteista ja keskeisistä visionostoista.

Peruskoulun tulevaisuustyö -hankkeen sihteerit:
Venla Bernelius, erityisasiantuntija OKM
Tommi Karjalainen, opetusneuvos OKM

Liitteet

1) Peruskoulun tulevaisuustyö Visio 2045 Eduskunnan tarkastusvaliokunta 040326 Power Point
2) Peruskoulu 2045: Elämää varten – Vision tiivistelmä

Jakelu Eduskunnan tarkastusvaliokunta, Kansliapäällikkö Heidi Backman

Tiedoksi